
ЕКОНОМІКА ТА ЕКОЛОГІЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

УДК 332.2:502.5

[https://doi.org/ 10.31548/zemleustriy2019.02.05](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.02.05)

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ЯК ПЛАНОВАНОЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

А.М. Третяк, доктор економічних наук, професор

E-mail: tretyak2@ukr.net

І.О. Клімова, аспірантка

Державна Екологічна академія післядипломної освіти та управління

Міністерства енергетики та захисту довкілля

E-mail: iklimova217@gmail.com

Анотація. Проведення оцінки впливу на довкілля землекористування як планованої господарської діяльності, пов'язане із низкою питань, зокрема, теоретико-методологічного характеру. Одна з основних проблем вироблення такої теорії – побудова її основи, відправним початком для розробки якої є визначення методологічної процедури.

Незважаючи на велику кількість праць, присвячених дослідженню різних аспектів оцінки впливу на довкілля, необхідно констатувати, що в екологічній літературі так і не сформовано усталеної, повноцінної дефініції цього поняття.

Мета статті - огляд і впорядкування сформованих за визначеними критеріями у доктрині екологічного законодавства напрямів та підходів до означення поняття оцінки впливу на довкілля землекористування як планованої господарської діяльності, висвітлення їх різноманітного та спільного характеру для вироблення цілісного уявлення про способи розуміння зазначеного поняття та їх класифікацію, а також викладення власного бачення щодо оптимальної методологічної основи для визначення поняття оцінки впливу на довкілля землекористування.

На прикладі зарубіжного досвіду встановлено, що у сучасний період широко визнаним є наступні процедури: попередня екологічна оцінка впливів – скринінг; визначення задач екологічної оцінки – скоупінг; генералізація, порівняння та вибір альтернатив.

З позиції авторів пропонується доповнити оцінку впливу на довкілля також наступними етапами: оцінка параметрів навколишнього середовища; пом'якшення впливів; прийняття рішення.

На підставі аналізу розглянутих методологій оцінки екологічної ситуації, нами пропонується методологія геоінформаційного земельно-еколого-техногеохімічного моделювання екологічних ситуацій, яка базується на застосуванні ГІС-технологій для графічного накладання оціночних карт [1].

Дана методологія є оптимальною основою для визначення оцінки впливу на довкілля землекористування як планованої господарської діяльності, як на ранніх стадіях оцінки впливу на довкілля, так і при порівнянні альтернатив.

Ключові слова: поняття оцінки впливу на довкілля землекористування як планованої господарської діяльності; процедури оцінки; планова господарська діяльність, «скринінг»; «скоупінг»; «генералізація»; «методологія геоінформаційного земельно-еколого-техногеохімічного моделювання»; ГІС-технології.

Актуальність.

Одним з пріоритетних напрямків національної безпеки України є впровадження екологічно та техногенно безпечних умов землекористування різних типів на життєдіяльність громадян і суспільства, збереження навколишнього середовища та раціональне використання земельних і інших природних ресурсів. Екологічна безпека держави ґрунтується на інституціональному середовищі в Україні і залежить від багатьох чинників, у тому числі, впливів діяльності об'єктів землекористування на життєдіяльність громадян і сфери навколишнього середовища.

Щоб попередити погіршення екологічної обстановки та вийти на нормативно-безпечний рівень стану компонентів довкілля, є необхідним проведення послідовної ефективної екологічної політики, спрямованої на захист життя і здоров'я людей, земельних та інших природних ресурсів, шляхом введення в дію екологічних, земельних та інших законів й нормативно-правових і методичних документів. Невід'ємною складовою частиною такої політики в провідних країнах світу є систематична процедура оцінки впливу на довкілля

(ОВД), яка застосовується як інструмент превентивного екологічного регулювання господарської діяльності. Аналіз накопиченого міжнародного досвіду дозволяє встановити ряд загальних закономірностей, які роблять цей інструмент ефективним і мало залежним від умов конкретної країни.

Основним законодавчим актом в галузі ОВД в Україні є Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» (2018), а загальні вимоги до складання розділів Звіту з оцінки впливу на довкілля визначені статтею 6 даного закону [2].

Згідно статті 1 закону України «Про оцінку впливу на довкілля» - вплив на довкілля – це будь-які наслідки планованої діяльності для довкілля, в тому числі наслідки для безпечності життєдіяльності людей та їхнього здоров'я, флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, повітря, води, клімату, ландшафту, природних територій та об'єктів, історичних пам'яток та інших матеріальних об'єктів чи для сукупності цих факторів, а також наслідки для об'єктів культурної спадщини чи соціально-економічних умов, які є результатом зміни цих факторів [2]. Враховуючи, що більшість видів господарської діяльності здійснюються на земельній ділянці і цей процес називається землекористу-

ванням, то правомірно розглядати наслідки землекористування на довкілля, як в межах земельної ділянки, так і за її межами. Такі види діяльності як сільськогосподарська, лісгосподарська, рекреаційна та інші - прямо здійснюються із використанням земельних та інших природних ресурсів, інші - використовують земельну ділянку як територію для розміщення об'єктів господарської діяльності. В обох випадках здійснюється антропогенний вплив на довкілля, тільки методологічно оцінка впливу на довкілля буде різною.

Практика проведення ОВД в Україні показує, що процедура оцінки поки що не стала процесом, який супроводжує всі стадії інвестиційного проекту, починаючи з моменту проектного задуму, як це прийнято у світовій практиці, до моменту впровадження діяльності та після реалізації проекту [1].

Згідно закону України «Про оцінку впливу на довкілля» оцінка впливу на довкілля – це процедура, що передбачає:

1) підготовку суб'єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля відповідно до [статей 5, 6 та 14 Закону](#);

2) проведення громадського обговорення відповідно до [статей 7, 8 та 14 Закону](#);

3) аналіз уповноваженим органом відповідно до [статті 9 Закону](#) інформації, наданої у звіті з оцінки впливу на довкілля, будь-якої додаткової інформації, яку надає суб'єкт господарювання, а також інформації, отриманої від громадськості під час громадського обговорення, під час здійснення процедури оцінки транскордонного впливу, іншої інформації;

4) надання уповноваженим органом мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля, що враховує

результати аналізу, передбаченого пунктом 3 цієї частини;

5) врахування висновку з оцінки впливу на довкілля у рішенні про провадження планованої діяльності відповідно до [статті 11 Закону](#) [2].

Оцінка впливу на довкілля здійснюється з дотриманням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, з урахуванням стану довкілля в місці, де планується провадити плановану діяльність, екологічних ризиків і прогнозів, перспектив соціально-економічного розвитку регіону, потужності та видів сукупного впливу (прямого та опосередкованого) на довкілля, у тому числі з урахуванням впливу наявних об'єктів планованої діяльності та об'єктів, щодо яких отримано рішення про провадження планованої діяльності або розглядається питання про прийняття таких рішень [2].

Планована діяльність, згідно статті 1 Закону, це планована господарська діяльність, що включає будівництво, реконструкцію, технічне переоснащення, розширення, перепрофілювання, ліквідацію (демонтаж) об'єктів, інше втручання в природне середовище; планована діяльність не включає реконструкцію, технічне переоснащення, капітальний ремонт, розширення, перепрофілювання об'єктів, інші втручання в природне середовище, які не справляють значного впливу на довкілля відповідно до критеріїв, затверджених Кабінетом Міністрів України [3,4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Започатковано розв'язання даної проблеми, показав, що такі науковці Адаменко О., Адаменко Я., Базилевич В., Бистряков І., Буркин-

ський Б., Гаврилишин Б., Галушкіна Т., Герасимчук З., Данилишин Б., Дейнеко Л., Дергачова В., Діброва А., Зіновчук Н., Купалова Г., Сидор В., Хвесик М., Чмир О. та інші, присвятили багато уваги вивченню різних аспектів оцінки впливу на довкілля. Автори статті, в даній роботі, спираються на дослідження науковців та практичний досвід щодо здійснення процедури ОВД.

Слід зазначити, що проведення оцінки впливу на довкілля в ЄС розпочате в 1985 році (Директива Ради 85/337/ЄЕС від 27 червня 1985 р. Про оцінку наслідків впливу деяких громадських і приватних проєктів на навколишнє середовище [5]), а в Україні - в 2018. На протязі тривалого періоду, процедура ОВД в країнах-учасницях ЄС змінювалась та вдосконалювалась. Це потребує додаткового аналізу, поглибленого вивчення та розробки в Україні відповідної законодавчо-нормативної бази згідно Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, якою передбачено впровадження механізму проведення оцінки впливу на довкілля, ідентичного прийнятому в країнах Європейського Союзу, та такому, що відповідає вимогам Директиви 2011/92/ЄС від 13 грудня 2011 р. Про оцінку наслідків певних державних та приватних проєктів для навколишнього природного середовища про ОВД [6].

Метою є дослідження методологічних проблем оцінки впливу на довкілля землекористування як планованої господарської діяльності.

Методи дослідження,

З допомогою яких висвітлено основні методи і прийоми, застосовані в даній науковій статті, є теорети-

ко-методологічний підхід та порівняльний аналіз зарубіжного досвіду, доповнені пропозицією впровадження геоінформаційного земельно-еколого-техногеохімічного моделювання екологічних ситуацій, яка базується на застосуванні ГІС-технологій для графічного накладання оціночних карт.

Результати дослідження та їх обговорення.

Аналіз екологічного законодавства та процедур з екологічної оцінки Світового Банку і провідних країн світу: США, Канади, ФРН, Японії, Великої Британії, Нідерландів, Данії, Фінляндії, Швеції, Ісландії, Норвегії, Ізраїлю, держав-членів Євросоюзу - вказує на багато відмінностей в процедурах екологічної оцінки цих країн, але спільним є те, що екологічна оцінка виконується до початку проєктування і, таким чином, вона не залежна від інвестора [1, 3].

У загальному, в процесі екологічної оцінки впливу на довкілля, нами пропонується на підставі зарубіжного досвіду виділити наступні процедури:

- 1) попередня екологічна оцінка впливів – скринінг;
- 2) визначення задач екологічної оцінки – скоупінг;
- 3) генералізація, порівняння та вибір альтернатив;
- 4) оцінка параметрів навколишнього середовища;
- 5) пом'якшення впливів;
- 6) прийняття рішення [1].

Всі стадії оцінки впливу на довкілля повинні супроводжуватися залученням громадськості та зацікавлених сторін [6, 7].

В міжнародних системах екологічної оцінки скринінг – це процедура визначення необхідності проведен-

ня екологічної оцінки на конкретній площі землекористування відповідного господарюючого суб'єкта в межах і за межами. Процедура скринінгу визначає, чи вимагає діяльність, яка планується, екологічної оцінки і якщо так, то який рівень деталізації оцінки необхідно проводити [1].

Однією з особливостей Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» є відсутність чітко регламентованого та диференційованого підходу до об'єктів різної складності та масштабів впливу на навколишнє середовище. Вибір об'єктів для проведення [1,3] оцінки впливу на довкілля здійснюється згідно переліку Статті 3 «Сфера застосування оцінки впливу на довкілля», які можуть мати значний вплив на довкілля і підлягають оцінці впливу на довкілля. Цей підхід існує і в інших країнах, але він не є достатнім та не охоплює інші види інвестиційної діяльності, які починають розвиватися в нашій державі та можуть негативно впливати на довкілля, а також не враховує типізацію можливих впливів, відношення об'єкту до екологічно чутливих зон, ймовірний масштаб впливу та вимоги зацікавлених сторін щодо проведення оцінки впливу на довкілля [2].

Наступний етап оцінки впливу на довкілля скоупінг – це процедура визначення задач, яка дозволяє виявити проблеми, що будуть важливі для оцінки впливу на довкілля, і знімає ті, які не є важливими. Тобто, цей етап спрямовує дослідження на певне коло проблем, дозволяє встановити мету та завдання досліджень, необхідних експертів [1] з оцінки впливу на довкілля та зацікавлених сторін, часові рамки та бюджет робіт, що у свою чергу запобігає витрати часу і коштів на непотрібні дослідження.

Відповідно, для України необхідно запровадити процедуру скоупінгу, яка складається з послідовних взаємопов'язаних кроків.

Процедура генерації альтернатив полягає в первісному формуванні всієї множини альтернатив, базуючись на досвіді зацікавлених сторін оцінки впливу на довкілля, а також на новітніх техніко-технологічних рішеннях, що можуть привести до досягнення мети планованої діяльності. Як тільки визначені фактори, що обмежують рішення за можливістю впровадження тієї чи іншої альтернативи, наступним етапом є робота з генералізації визначених альтернатив або можливих напрямків дій для вирішення проблеми. Багато альтернативних рішень, звичайно, відомі з попереднього досвіду, стандартні і легко вписуються в критеріальні межі кращого рішення. Процедура генералізації альтернатив, як правило, може проходити [1] в три етапи: формування, оцінка і вибір альтернатив.

За результатами прогнозу та порівняння впливів на довкілля проводиться вибір альтернативи, яка б була найбільш доцільна з точки зору охорони навколишнього середовища. При цьому інші альтернативи розглядаються в обов'язковому порядку, з метою подальшого прийняття рішення щодо впровадження [1] запланованої діяльності.

Проведений аналіз процедур оцінки впливу на довкілля, показав ще одну відмінність між вітчизняними та західними екологічними оцінками, яка ґрунтується на постійній участі громадськості на всіх її етапах з метою відкритості та прозорості даного процесу. Так, згідно статті 4 «Гласність оцінки впливу на довкілля» ЗУ «Про ОВД» у процесі оцінки

впливу на довкілля забезпечується оголошення тільки про початок громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля, інформація про висновок з оцінки впливу на довкілля та рішення про провадження планованої діяльності [2].

Результатом цього етапу є поліпшення процесу прийняття рішень, прийнятність для зацікавлених сторін. Етап залучення громадськості вимагає значних затрат часу і зусиль, але без цього проекти рідко розробляються на надійній основі, зберігається ймовірність того, що вони викликають протести з боку зацікавленого населення. Між тим участь громадськості в процесі оцінки впливу на довкілля в Україні має особливо велике значення через те, що, на відміну від законодавчих норм США чи ЄС, в нашій країні оцінку впливу на довкілля готує не незалежний від інвестора державний природоохоронний орган [2], а згідно статті 2 ЗУ «Про ОВД»: суб'єкти господарювання, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, які є замовниками планованої діяльності [2].

Наявність цих відмінностей, проте, не є правовою перешкодою до застосування «західних» процедур екологічної оцінки при умові добровільної згоди на це інвестора та розробника оцінки і незалежного донорського фінансування участі громадськості в процесі оцінки впливу на довкілля.

Рівень небезпеки землекористування об'єкту господарської діяльності для довкілля і здоров'я людини може бути різним – від найнезначнішого до критичного і навіть катастрофічного. При цьому сам рівень є досить невизначеним і, як правило, відповідає первинному екологічному

стану [1] довкілля, який був до планованої діяльності. Тому, дуже важливим є створення системи екологічної безпеки, яка б дозволяла керувати прогнозними впливами, стежити за змінами екологічної ситуації, впроваджувати заходи мінімізації впливу та оцінювати їх. При цьому прийоми екологічного менеджменту повинні виводити [1] землекористування підприємства на новий екологічно безпечний виток розвитку галузі. У системі екологічної безпеки планованої діяльності, що розроблена нами, науково обґрунтовані кілька взаємопов'язаних блоків (рисунком 1).

Здійснюючи порівняльний аналіз можливих методологій оцінки екологічної ситуації, нами пропонується наступна методологія геоінформаційного земельно-еколого-техногенно-хімічного моделювання екологічних ситуацій, яка базується на застосуванні ГІС-технологій для графічного накладання оціночних карт, як на ранніх стадіях оцінки впливу на довкілля, так і при порівнянні альтернатив. Побудова результуючої карти завершується в програмному середовищі ГІС шляхом накладання відповідної таблиці середовища (шару) і вони в автоматичному режимі накладаються шарами, розміщуючись один над одним [1].

Як результат системного аналізу, отримують комплексну картографічну модель у ГІС-середовищі, яка відображає вплив на абіотичні, біотичні, соціальні та техногенні чинники. У подальшому, ця карта дає просторове уявлення для прийняття найбільш доцільної альтернативи при проведенні оцінки впливу на довкілля. Запропонована модель включає усі компоненти навколишнього середовища і автоматично враховує

Рис. 1. Логічно-змістовна схема взаємозалежності ОВД у системі екологічної безпеки в Україні

їх зміни під впливом природних і техногенних чинників [1,3].

Важливим етапом системи екологічної безпеки є процедура екологічного менеджменту, який забезпечує керований контроль за екологічно безпечною діяльністю підприємства та реалізацію запропонованих природоохоронних рішень з метою збереження навколишнього середовища та захисту населення від негативних впливів та пов'язаних з ними захворювань. Екологічний менеджмент базується на системі стандартів ISO 14000 [1,3].

Оцінка екологічної безпеки запланованої діяльності проводиться, базуючись на сумарній прогнозній оцінці двома шляхами:

порівняння прогнозової оцінки (*On*) з фоновією (*Of*) для встановлення ступеню впливу [1] запланованої діяльності на стан землекористування відповідної території;

прогнозна оцінка (*On*) застосовується для визначення екологічної ємності середовища, необхідних інженерно-екологічних заходів та дій щодо підготовки землекористування для запланованої діяльності, а також

розрахунку гранично допустимих нормативів господарської діяльності.

З метою гармонічного поєднання систем оцінки впливу на довкілля та екологічного менеджменту нами пропонується розроблення «Плану екологічного менеджменту» (або «Плану дій»), який містить інформацію щодо визначеної підчас оцінки впливу на довкілля проблеми, шляхів її вирішення, часу реалізації природоохоронних заходів, методів екологічного аудиту прийнятих рішень. Такі плани [1] повинні розроблятися при оцінці впливу на довкілля відповідних видів діяльності.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

В процесі екологічної оцінки впливу на довкілля пропонується на підставі зарубіжного досвіду виділити наступні процедури: 1) попередня екологічна оцінка впливів – скринінг; 2) визначення задач екологічної оцінки – скоупінг; 3) генералізація, порівняння та вибір альтернатив; 4) оцінка параметрів навколишнього середовища; 5) пом'якшення впливів; 6) прийняття рішення. Всі стадії [1] оцінки впливу на довкілля повинні супроводжуватися залученням громадськості та зацікавлених сторін.

У системі екологічної безпеки планованої діяльності запропонована методологія науково обґрунтованих взаємопов'язаних блоків: екологічна політика держави, регіону, територіальних громад (стратегія, програма, план дій); оцінка впливу на довкілля планованої діяльності; державна інвестиційна експертиза; моніторинг довкілля; екологічний аудит; екологічний менеджмент; вдосконалення екологічної політики, стратегії, програм, план дій.

Список використаних джерел

1. Адаменко Я.О. Оцінка впливів техногенно небезпечних об'єктів на навколишнє середовище: науково-теоретичні основи, практична реалізація: автореф. дис. ... д-ра тех. наук: 21.06.01 / Нац. техн. універ. Нафти і газу. Івано-Франківськ, 2006. URL: https://tourlib.net/aref_tourism/adamenko.htm (дата звернення: 10.09.2019).
2. Закон України Про оцінку впливу на довкілля: електрон. законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19> (дата звернення: 10.09.2019).
3. Абрамов І.Б., Адаменко Я.О., Левчій В.Г [та ін.]. Посібник до розроблення матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (до ДБН А.2.2-1-2003). Харків: Харківське державне відділення комплексних досліджень і оцінки впливу на навколишнє середовище інституту „УкрНДІНТВ” Держбуду України, 2002. Ч.1: 156 с.; Ч. 2: 220 с.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1010 Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля: електрон. законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1010-2017-p> (дата звернення: 10.09.2019).
5. Директива Ради 85/337/ЄЕС від 27 червня 1985 р. Про оцінку наслідків впливу деяких громадських і приватних проектів на навколишнє середовище. URL: <https://menr.gov.ua/news/31278.html> (дата звернення: 10.09.2019).
6. ДИРЕКТИВА 2011/92/ЄС ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ від 13 грудня 2011 р. Про оцінку наслідків певних державних та приватних проектів для навколишнього природного середовища:

- Офіційний вісник Європейських Співтовариств, 2011. 15 трав. 2014 (2011L0092 — UA — 15.05.2014 — 001.001). С. 32.
- ДИРЕКТИВА 2001/42/ЄС ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ від 27 червня 2001 р. Про оцінку впливу на стан довкілля окремих проєктів та програм. Офіційний вісник Європейських Співтовариств, 2001. 21 лип. (L 197). С. 30.
-
- ### References
- Adamenko Ya.O. Oczі`nka vplivі`v tekhnogenno nebezpechnikh ob`yektі`vna navkolishnye seredovishhe: naukovo-teoretichnі` osnovi, praktichna reali`zacі`ya: avtoref. dis. ... d- ra tekhn. nauk: 21.06.01 / Nacz. tekhn. unі`ver. Nafti i` gazu. І`vano-Franki`vs`k, 2006. Available at: https://tourlib.net/aref_tourism/adamenko.htm
 - Zakon Ukrainy Pro otsinku vplyvu na dovkillia. Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>
 - Abramov I.B., Adamenko Ya.O., Levchii V.H. [ta in.] (2002). Posibnyk do rozroblennia materialiv otsinky vplyviv na navkolishnie seredovishche (do DBN A.2.2-1-2003) [A guide to the development of environmental impact assessment materials]. Kharkiv, Ukraine: Kharkiv State Branch of Integrated Research and Environmental Impact Assessment of the UkrNIINTV Institute of the State Building of Ukraine, Part 1,156; Part 2, 220.
 - Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13 hrudnia 2017 r. № 1010 Pro zatverdzhennia kryteriiv vyznachennia planovanoi diialnosti, yaka ne pidliahaie otsintsi vplyvu na dovkillia, ta kryteriiv vyznachennia rozshyren i zmin diialnosti ta ob`iektiv, yaki ne pidliahaiut otsintsi vplyvu na dovkillia. Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1010-2017-p>
 - Direktiva Radi 85/337/YeES vi`d 27 chervnya 1985 r. Pro oczi`nku nasli`dki`v vplyvu deyakikh gromads`kikh i` privatnikh proekti`v na navkolishnye seredovishhe. Available at: <https://menr.gov.ua/news/31278.html>
 - DYREKTYVA 2001/42/leS YeVROPEISKOHO PARLAMENTU TA RADY vid 27 chervnia 2001 r. Pro otsinku vplyvu na stan dovkillia okremykh proektit ta prohram [On the environmental impact assessment of individual projects and programs] (2001). Official Journal of the European Communities. Ukraine : L 197, 30.
 - DYREKTYVA 2011/92/leS YeVROPEISKOHO PARLAMENTU TA RADY vid 13 hrudnia 2011 r. Pro otsinku naslidkiv pevnnykh derzhavnykh ta pryvatnykh proektitv dlia navkolysnogo pryrodnoho seredovyscha [On the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment] (2001). Official Journal of the European Communities. Ukraine : 2011L0092 — UA — 15.05.2014 — 001.001, 32.
-
- ***
- А.М. Третьяк, И.А. Климова**
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ
ОЦЕНКИ ВЛИЯНИЯ НА ОКРУЖАЮЩУЮ
СРЕДУ ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЯ КАК ПЛАНИ-
РУЕМОЙ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.02.05>
- Аннотация.** Проведение оценки воздействия на окружающую среду землепользования как планируемой хозяйственной деятельности, связано с рядом вопросов, в частности, теоретико-методологического характера. Одна из основных проблем выработки такой теории - построение ее основания, отправным началом для разработки которой является определение методологической процедуры.
- Несмотря на большое количество работ, посвященных исследованию различных аспектов оценки воздействия на окружающую среду, необходимо констатировать, что в экологической литературе так и не сформировано устойчивой, полноценной дефиниции этого понятия.

Цель статьи - обзор и составление сформированных по определенным критериям в доктрине экологического законодательства направлений и подходов к определению понятия оценки воздействия на окружающую среду землепользования как планируемой хозяйственной деятельности, освещение их разнородного и общего характера для выработки целостного представления о способах понимания этого понятия и их классификацию, а также изложено собственное видение оптимальной методологической основы для определения понятия оценки воздействия на окружающую среду землепользования.

На примере зарубежного опыта установлено, что в современный период широко признанным являются следующие процедуры: предыдущая экологическая оценка воздействий - скрининг; определение задач экологической оценки - скоупинг; генерализация, сравнение и выбор альтернатив.

С позиции авторов, предлагается дополнить оценку влияния на окружающую среду также следующими этапами: оценка параметров окружающей среды; смягчение воздействий; принятие решения.

На основании анализа рассмотренной методологии оценки экологической ситуации, нами предлагается методология геоинформационного земельно-эколого-техногеохимического моделирования экологических ситуаций, основанная на применении ГИС-технологий для графического наложения оценочных карт.

Данная методология является оптимальной основой для определения оценки воздействия на окружающую среду землепользования как планируемой хозяйственной деятельности, как на ранних стадиях оценки воздействия на окружающую среду, так и при сравнении альтернатив.

Ключевые слова: понятие оценки воздействия на окружающую среду землепользования как планируемой хозяйственной де-

ятельности; процедуры оценки; плановая хозяйственная деятельность, «скрининг»; «скоупинг»; «генерализация»; «методология геоинформационного земельно-эколого-техногеохимического моделирование»; ГИС-технологии.

A.M. Tretyak, I.A. Klimova
METHODOLOGICAL PROBLEMS OF LAND USE ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT AS A PLANNED ECONOMIC ACTIVITY

<https://doi.org/>

10.31548/zemleustriy2019.02.05

Abstract. Assessment of the environmental impact of land use as a planned economic activity related to a number of issues, in particular theoretical and methodological character. One of the main problems in the development of such a theory is to built its basis, the starting point for the development of which is to determine the methodological procedure.

Despite the large amount of literature devoted to the study of various aspects of environmental impact assessment, it is necessary to state that no sustainable, complete definition of this concept has been formed in the environmental literature.

The purpose of the article is to review and compile directions and approaches formed by certain criteria in the doctrine of environmental legislation to define the concept of environmental impact assessment of land use as a planned economic activity, to cover their heterogeneous and general nature for developing a holistic view of ways of understanding this concept, as well as an account of one's own vision of the optimal methodological basis for defining the concept of environmental impact assessment of land use.

From the example of foreign experience it is established that in the modern period the following procedures are widely recognized: previous environmental impact assessment - screening; definition of environmental assessment tasks - scoping; generalization, comparison and choice of alternatives.

From the authors' point of view, it is proposed to supplement the environmental impact assessment with the following steps as well: assessment of environmental parameters; mitigation; decision making.

Based on the analysis of the considered methodologies for environmental situation assessment, we propose a methodology for geoinformation land-ecological-techno-geochemical modeling of environmental situations, based on the use of GIS technologies for graphical overlay of evaluation maps.

This methodology is the optimal basis for determining the environmental impact assessment of land use as a planned economic activity, both in the early stages of environmental impact assessment and when comparing alternatives.

Keywords: *concept of environmental impact assessment of land use as a planned economic activity; evaluation procedures; planned business activities, "screening"; "scoping"; "generalization"; "Methodology of geoinformation land-ecological-techno-geochemical modeling"; GIS technologies.*